بەناوی خودای بەخشندەو میهرەبان

بەناوی گەلەوە

پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق

بەپێی برگەی (1 و 5) لە ماددەی (56)ی یاسای ژمارە (1)ی سالّی 1992 ی هەموارکراو، و لەسەر داوای ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم، پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق لەدانیشتی ئاسایی ژمارە (4)ی رۆژی 2010/4/13 بڕیاری دەرچوواندنی ئەم یاسایەی دا:

یاسای ژمارە (1)ی سالّی 2010
یاسای بودجەی هەرێمی کوردستان ـ عێراق
بۆ سالّی 2010

ماددەی یەکەم:

بۆ خەرجیەکانی سالّی دارایی 2010 گوژمە پاریەك دادەنرێ کە بڕەکەی 11,432,176,000 (یازە هەزار و چوارسەد و سی و دوو ملیار و سەدو حەفتا و شەش ملیۆن) دینارە بەم شێوەیەی خوارەوە دابەش دەکرێ:

یەکەم: گوژمەی 3,543,074 (سێ هەزار و پێنج سەد و چل و سێ ملیار و حەفتا و چوار ملیۆن دینار) بۆ خەرجییەکان پڕۆژە سەرمایەداریەکان.

دووەم: گوژمەی 7,889,102 (حەوت هەزار و هەشت سەد و هەشتا و نۆ ملیار و سەد و دوو ملیۆن دینار) بۆ خەرجییەکانی بەکارخستن.

سێیەم: گوژمەی 72,741،000 (حەفتا و دوو ملیار و حەوت سەد و چل و یەك ملیۆن دینار) بۆ خەرجییەکانی پەرلەمان.

چوارەم: گوژمەی 39,814,000 (سی و نۆ ملیار و هەشت سەد و چواردە ملیۆن دینار) بۆ خەرجییەکانی ئەنجومەنی دادوەری.

پێنجەم: کورت هێنانی بودجە بە تەنها 835,000,000 (هەشت سەدو سی و پێنج ملیار دینار)ـە ئەم کورتهێنانە لەو پارەیە پڕدەکرێتەوە کە بۆ وەزارەتی پێشمەرگە لە بودجەی بەکارخستنی فیدرالّی بۆ پاسەوانی هەرێم لە تەرخان کراوەکانی وەزارەتی بەرگری عیراقی فیدرالّ دانراوە، ئەمەش بەپێی یاساکانی بودجەی فیدرالّی بۆ سالّەکانی 2007، 2008، 2009 دەبێ.

ماددەی دووەم:

داهاتی بودجەی سالّی دارایی 2010 بە گوژمەی تەنیا 348,679,000 تەنها (سێ سەد و چل و هەشت ملیار و شەش سەد وحەفتا و نۆ ملیۆن دینار) دەخەملێندرێ.

ماددەی سێیەم:

وەزارەتی دارایی و ئابووری هەرێمی کوردستان ـ عێراق دارایی وەزارەتەکان و کارگێڕیەکان بەپێی داهاتی دەستکەوتووی دارایی لە ئەستۆ دەگرێت.

ماددەی چوارەم:

یەکەم: خەرج کردن لە ئیعتیماداتی (پشتیوانە)ی ژمێریاری سەرەکی (بەخشین، باربوو، خەرجی پڕۆژەکانی سەرمایەداری) لە بودجەی گشتی حکومەتی هەرێمی کوردستان تەنیا لە دەستی وەزارەتی دارایی و ئابووری دەبێ و وەزیری دارایی و ئابووریش بۆی هەیە دەسەلاتی خەرج کردن راستەوخۆ لەسەر هەندێ ئاستی ژمێریاریی سەرەکی بە وەزیرەکان و سەرۆکی ئەو لایەنانە بدات کە بە وەزارەتەوە نەلکاون.

دووەم: رێژەی 5٪ لەو باربووە (اعانات) دەبڕدرێ کە لە بەشی (اعانات)دا هاتووە و بۆ حیسابی تایبەت بە کەرکووك و ناوچە ناکۆکی لەسەرەکان دەگوازرێتەوە.

سێیەم: رێژەی 5٪ لەو بەخشینە (المنح) دەبڕدرێ کە لەبەشی (المنح)دا هاتووە و بۆ چارەسەرکردنی ئەو زیادەیە دەگوازرێتەوە کە لە مووچەی خاوەن پێداویستییە تایبەتەکاندا روویداوە.

ماددەی پێنجەم:

یەکەم: سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان – عێراق بۆی هەیە گواستنەوە لەناو بودجەی تایبەت بە پەرلەماندا بکات.

دووەم: سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەریی بۆی هەیە گواستنەوە لەناو بودجەی تایبەت بە ئەنجومەنی دادوەرییدا بکات.

سێیەم: وەزیری دارایی و ئابووری بۆی هەیە بەهەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی پلاندانان و وەزارەتی بەرپرس گواستنەوەی پێویست لەچوارچێوەی بودجەی وەبەرهێنانی پەسندکراوی پڕۆژەکانی وەبەرهێناندا ئەنجام بدات.

ماددەی شەشەم:

یەکەم: وەزیری دارایی و ئابووری بۆی هەیە گواستنەوە لە نێوان پشتوانەی یەك دەروازە بکات بەدەر لە بەشی مووچە کە دەشێ بۆی بگوێزرێنەوە و نابێ لێی بگوازرێتەوە.

دووەم: وەزیری دارایی و ئابووری بۆی هەیە گواستنەوە لە نێوان پشتیوانەی دەروازەکانی بودجەدا بکات لە پێناوی فەراهەمکردنی تواناکانی خەرج کردن بۆ ئەو کارگێڕیانەی کە بڕیار دەدرێ لە وەزارەتێك بکرێنەوە و بە وەزارەتێکی دیکەوە بلکێندرێن و وەزیری تایبەتمەندیش بۆی هەیە گواستنەوە لەناو یەك بەش و یەك یەکەی خەرجکردندا بکات.

سێیەم: ناشێ گواستنەوە لە تەرخان کراوەکانی گەشەسەندن لەنێوان پارێزگاکاندا بکرێت.

ماددەی حەوتەم:

هەموو وەزارەت و فەرمانگەکانی دەوڵەت ژمێریاری مانگانەی خۆیان (موازين المراجعه) لەماوەیەك پێشکەش بە وەزارەتی دارایی و ئابووری ـ بەڕێوەبەرایەتی ژمێریاری دەکەن کە (10) رۆژ لە کۆتایی هەر مانگێك تێپەڕ نەکات.

ماددەی هەشتەم :

وەزارەتی دارایی و ئابووری بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتەکانی تر ئامادەکردنی تاکەکانی میلاکاتی هەموو وەزارەتەکانی هەرێمی کوردستان–عێراق بۆ ساڵی دارایی 2010 دەگرێتە ئەستۆ و پەسندی دەکات و ئەمەش لەبەر ڕۆشنایی تێچووی مووچەکانی پەسەندکراوی نێو بودجەدا دەبێ.

ماددەی نۆیەم:

نابێ گرێبەستی کارکردن لە فەرمانگەکانی هەرێمدا بەبێ ڕەزامەندی وەزارەتی دارایی و ئابووری ئەنجام بدرێ.

ماددەی دەیەم :

یەکەم: وەزیری تایبەتمەند دەسەلأتی خەرج کردنی هەیە کە لە (250) (دوو سەد و پەنجا ملیۆن دینار) زیاتر نەبێ بۆ هەر حاڵەتێك و بۆی هەیە دەسەلأت بدات بە سەرۆکی فەرمانگەکانی سەر بە وەزارەتەکەی بە خەرج کردنی پارەیەك کە لە (100) (سەد ملیۆن دینار) زیاتر نەبێ .

دووەم: سەرۆکی ئەو دەستانەی کە بە وەزارەتەوە نەلکاون دەسەلأتی خەرج کردنی گوژمە پارەیەکیان هەیە کە لە (150) (سەد و پەنجا ملیۆن دینار) زیاتر نەبێ بۆ هەر حاڵەتێك.

سێیەم: لە (یەکەم) و (دووەم) دا ڕەچاوی ئەمانەی خوارەوە دەکرێ :

1– دەبێ خەرجکردنەکە بەپێی پشتیوانەی پەسەندکراوەکانی بودجەی گشتی ساڵانە و بۆ ئەو مەبەستانە بێت کە بۆی دیاری کراوە.

2– پشت بە پشتیوانەی تەرخان کراو لە بودجەی گشتی ببەسترێ و نابێ پابەند بە خەرج کردنێك بێ کە لە تەرخان کراوی بودجە زیاتر بێ.

ماددەی یازدەم:

لەسەر وەزیری دارایی و ئابوورییە تەرخانکراوی گوژمەکانی داهاتی مانگانە کە وەزارەتی تەندروستی بەدەستی دەهێنێ بۆ هەموو فەرمانگەکانی بیخاتە سەر بودجەی وەزارەتی تەندروستی بۆ مەبەستی کڕینی دەرمان و دابین کردنی خەرجییەکانی چاککردنەوە (الصیانە) بە هەموو جۆرەکانیەوە و راهێنانی کارمەندانی و بەپێی داواکاری وەزارەتی تەندروستی کە خشتەی داهاتە راستەقینە وە دیهاتووەکانی پێوە لکابێ.

ماددەی دوانزدەم:

گوژمەی پارەی پیتاك (التبرعات) کە بە وەزارەتەکان و ئەو فەرمانگانە دەبەخشرێت کە بە وەزارەتەوە نەلکاون پاش پەسند کردنی لەلایەن وەزیری داراییەوە،بە داهاتی یەکجارەکی بۆ گەنجینە تۆمار دەکرێن، بەمەرجێ وەزیری دارایی و ئابووری لە چوارچێوەی پشتیوانەی وەزارەت یان لایەنە نەلکاوەکان بە وەزارەت تەرخانی بکات بۆ ئەوەی بۆ ئەو مەبەستانە خەرج بکرێ کە لەپێناویدا بەخشراوە .

ماددەی سیانزدەهەم:

پاداشتی فەرمانبەران نابێ ساڵانە لەدوو ملیون دینار زیاتربێ بۆ کەسێك و لەناو تەرخانکراوی بڕیاری لەسەردراوی بودجەی تایبەتمەندبێ و ئەمەش بە پێی ڕێنمایی وا دەبێ کە وەزارەتی دارایی وئابووری دەری دەکات.

ماددەی چواردەم:

سەرۆکی فەرمانگەی یەکەی خەرج کردن کە لەپێشکەش کردنی ژمێریاری کۆتایی ساڵی 2009ی فەرمانگەکەی پاش جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دوا دەکەوێ بەپێی ڕێکارە یاسایی و ڕێنماییە کارپێکراوەکان ڕەوانەی لێکۆڵینەوە دەکرێ.

ماددەی پانزدەهەم:

گۆژمەی (120) ملیار دینار تەرخان دەکرێ بۆ سندوقی پرۆژەی گەشەپێکردن و پەرەپێدانی توانا مرۆییەکانی کوردستان لە حیسابی تایبەتی بۆ ئامادەکرنی کادیری پسپۆر لەو بوارە جیاجیانەی کە هەرێم پێویستی پێی دەبێ. ئەمەش لەرێگەی زەمالات و بەعثات و توێژینەوە و خولی راهێنانەوە دەبێ کە لە ژێر چاودێری دەستەیەکی باڵا بەسەرۆکایەتی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و جێگیرەکەی و وەزیرەکانی (پەروەردە، فێرکردنی باڵا و توێژینەوەی زانستی، پلاندان) دەبێ و بەپێی پەیرەوێك جێبەجێ دەکرێ کە ئەنجومەنی وەزیران دەری دەچوێنێ.

ماددەی شازدەم:

یەکەم: مووچەی کەس وکاری شەهیدان وقوربانیانی ئەنفال وچەکی کیمایی بەم پێیە زیاد دەکرێ:

أ- کەس وکاری شە هیدان بە ڕێژەی (25٪ ، 15٪) بەپێی ئەم ڕێژانەی خوارەوە:

1- لە (400) هەزار دینار بۆ (600) هەزار دینار 25٪ .

2- لە (700) هەزار دینار بۆ (1,032) ملیۆن دینار 15٪ .

ب/ کەس وکاری شەهیدی (هاووڵاتی) بەگۆژمەیەکی بڕاوە کە (50) هەزار دینارە.

ج/ خێزانی شەهیدە ئەنفال کراوەکان بەرێژەی 50٪ .

دووەم:

أ- خاوەن پێداویستی تایبەت لە (30) هەزاردینارەوە بۆ (100) هەزار دینار.

ب- خاوەن پێداویستی تایبەت لە (50) هەزاردینارەوە بۆ (150) هەزار دینار.

ج- ئەو زیادانەی کە لەم ماددەیەدا هاتووە لە 2010/1/1 جێبەجێ دەکرێن.

ماددەی حەڤدەهەم:

بڕی (150) سەد و پەنجا ملیار دینار بۆ هەڵمەتی دروست کردنی قوتابخانە لە هەرێم تەرخان دەکرێ و دەستەیەك لە وەزارەتی دارایی و ئابووری و پەروەردە و پلاندانان پێکدەهێندرێ بۆ سەرپەرشتی کردنی ئەمەش بەپێی ئەو نەخشەیە دەبێ کە وەزارەتی پەروەردە لە بودجەی خەرجیەکانی وەبەرهێناندا دایناوە.

ماددەی هەژدەم:

گۆژمەی (90) نەوەد ملیار دینار بۆ پشتگیری حزبەکان و پرۆژەی ڕێکخراوەکان تەرخان دەکرێ و لەم تەرخان کراوەش بەرێکارێکی کاتی خەرج دەکرێت تا ئەو کاتەی پارە وەرگیراوەکان لەلایەن حزب و ڕێکخراوەکانەوە بەپێی یاسای پشتگیری حزبەکان لە دوای پەسندکردنی لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە یەکلادەکرێتەوە.

ماددەی نۆزدەهەم:

وەزارەتی دارایی و ئابووری بەمانەی خوارەوە پابەندە:

یەکەم: بڕی (200) دوو سەد ملیار دینار تەرخان دەکرێ بۆ ئەوەی درێژە بە پرۆژەکانی سندوقی نیشتەجێکردن بدرێت.

دووەم: بڕی (90) نەوەد ملیار دینار بۆ پشتگیری کردنی قەرزی خانووبەرەی هاوولاتیانی هەرێم تەرخان دەکرێ و زیادکردنی بڕی قەرزەکەش بۆ (15) (پانزدە ملیۆن دینار) بۆ پارێزگا و قەزا و ناحیە و گوندەکان و بەردەوامبوونی وەزارەت لە دابین کردنی قەرزی خانووبەرە بۆ هاوولاتیان بەپێی مەرج و ڕێنماییە رەچاوکراوەکان.

سێیەم: تەرخان کردنی بڕی (30) (سی ملیار دینار) بۆ پشتگیری پرۆژەکانی بانکی پیشەسازی.

چوارەم: تەرخانکردنی بڕی (50) (پەنجا ملیار دینار) بۆ پشتگیری پرۆژەکانی کەرتی کشتوکاڵی لە ڕێگای بانکی کشتوکاڵییەوە.

پێنجەم: تەرخانکردنی بڕی (50) (پەنجا ملیار دینار) بۆ پشتگیری بەرنامەی وەبەرهێنانی وەزارەتی کشتوکاڵ و داهاتە ئاوییەکان.

شەشەم: تەرخان کردنی بڕی (10) (دە ملیار دینار) بۆ دروست کردنی دامەزراوەکانی وەرزشی لە هەرێمدا.

ماددەی بیستەم:

لە حاڵەتی ڕوودانی گۆڕینێك لەبەشی بودجەی حکومەتی هەرێمی کوردستان ئەوا دەسەڵات بە وەزیری دارایی وئابووری دەدرێ کە:

یەکەم: کەم کردنەوەی سەرکۆی بودجە بەهەمان ڕێژە بۆ یەکلاکردنەوەی کورتهێنانەکە.

دووەم: ئەگەر لە بودجەدا زیادە ڕوویدا ئەوا ڕەزامەندی پەرلەمان بە چۆنیەتی خەرج کردنی وەردەگیرێ.

ماددەی بیست و یەکەم:

یەکەم: وەزارەتی دارایی وئابووری بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی سامانە سروشتیەکان ئەو داهاتانە وەردەگرێ کە ڕاستەوخۆ لە فرۆشتنی نەوتی خاوی هەرێم و فرۆشتنی پێکهاتەکانی نەوتەوە (مبیعات مشتقات النفط) وەدی دێن، ئەمەش بەپێی دەستوری عێراق و یاسای نەوت و غازی هەرێمی کوردستان و دەخرێنە سەر داهاتە وەدی هاتووەکان و پەرلەمانی پێ ئاگادار دەکرێتەوە تا پێش ڕەفتار لەسەر کردنی (التصرف بها) پەسندی بکات.

دووەم: کۆی پارەی بەخشینەکان (المنح) بەوانەشەوە کە لە گرێبەستەکانی نەوت و غازی هەرێمەوە بەدەست هاتوون لە حیسابێکی تایبەت لە وەزارەتی دارایی و ئابووری دادەنرێ و ئەم پارەیە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە بۆ ئەو پرۆژانە تەرخان دەکرێت کە بەگوێرەی گرێبەستەکانی نەوت و غاز تەرخان کراون،

ئەمە بەچاو گرێبەستەکانی نەوت و غازەوە، هەروەها پڕۆژەکانی ژێرخانیش لە هەرێم، بەمەرجێ پێش ڕەفتار کردن پێیەوە لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە پەسندکرابێ.

ماددەی بیست و دووەم:

لەسەر ئەنجومەنی وەزیرانە دەرخستەیەك بە حیساباتی ئەو بەخشینانە (المنح) پێشکەش بکات کە پێشکەش بە حکومەتی هەرێم کراون لەگەڵ دەرخستنی لایەنی خەرج کردنی بۆ ئەو پڕۆژانەی بۆی تەرخان کراوە تا پەرلەمان پەسندی بکات.

ماددەی بیست و سێیەم:

ئەو خەرجییە تەرخان کراوانە دەبڕدرێن کە بۆ دروست کردن و نۆژەن کردنەوەی بینایەی تایبەت بە حزبەکان و پڕۆژە دووبارە بووەکان تەرخان کراون و بۆ حیسابی پڕۆژە خزمەتگوزارییەکان لە پارێزگاکان دەگوازرێنەوە و لە دابەش کردنەکەشیدا دەبێ دادپەروەری ڕەچاو بکرێ.

ماددەی بیست و چوارەم:

یەکەم: لەسەر وەزارەتی دارایی و ئابووری هەرێمە یەکسانی لەنێوان مووچەی فەرمانبەرانی هەرێم و مووچەی هاوشێوەکانیان لە فەرمانبەرانی حکومەتی فیدراڵ بەدی بهێنێ.

دووەم: بەدیهێنانی یەکسانی لەنێوان مووچەی خانەنشینانی هەرێم و مووچەی خانەنشینانی حکومەتی فیدراڵدا.

سێیەم: بەدیهێنانی یەکسانی لەنێوان مووچەی هێزەکانی پێشمەرگە و ئاسایش و پۆلیس لە هەرێم لەگەڵ مووچەی هاوشێوەکانیان لەحکومەتی فیدراڵدا.

ماددەی بیست و پێنجەم:

هەموو وەزارەت و ئەو فەرمانگانەی کە بەوەزارەتەوە نەلکاون پابەند دەبن بە دابەش کردنی خەرجییەکانی کارکردن (التشغیلیە) و وەبەرهێنان لە پارێزگاکانی هەرێم، ئەمەش بەپێی چڕی دانیشتوانی هەر پارێزگایەك و ئەو ناوچانە دەبێ کە زیانی زیاتر یان بەرکەوتووە، پاش دەرکردنی خەرجییەکانی ناو وەزارەت.

ماددەی بیست و شەشەم:

لەسەر وەزارەتی دارایی و ئابوورییە ڕاپۆرتی خولی هەر شەش مانگی ساڵ لەسەر دۆخی دارایی هەرێمی کوردستان ـ عێراق پێشکەش بکات و بەپێی یاساش حیساباتی کۆتایی پێشکەش بکات.

ماددەی بیست و حەوتەم:

لەسەر ئەنجومەنی وەزیرانە ئەولەویەت لە جێبەجێکردنی پڕۆژە خزمەتگوزارییەکان بەو ناوچانە بدات کە تووشی هەڵمەتەکانی ئەنفال و چەکی کیمیاوی و ڕاگواستن و کردەوە سەربازییەکان بوون و ئەوانەی کە پێویستی زیاتریان بە خزمەتگوزاری هەیە.

ماددەی بیست و هەشتەم:

لەسەر ئەنجومەنی وەزیرانە پاشکۆیەك بە پرۆژە بەردەوامەکان پێشکەش بکات و ماوە و بڕی پارەی تەرخان کارو و شوێن و رۆژی دەست بەکاربوون و تەواو بوونی پرۆژەکە دیاری بکات و پەرلەمانی لێ ئاگادار بکاتەوە.

ماددەی بیست و نۆیەم:

یەکخستنی بودجەی هەموو ئەو دەزگایانەی کە یەکیان نەگرتۆتەوە لەماوەیەك کە لەشەش مانگ تێنەپەڕێت.

ماددەی سییەم:

مووچەی هەموو ئەو فەرمانبەرانە خەرج دەکرێ کە بەسزای سیاسی سزادراون. ئەمەش پاش سەلماندنی راستی قسەکانیان.

ماددەی سی و یەکەم:

لەسەر وەزیری دارایی و ئابوورییە رێنمایی پێویست بۆ ئاسانکردنی جێبەجێ کردنی ئەم یاسایە دەربچوێنێ، بۆ ئەوەی دەسەڵاتی خەرج کردنی داهاتەکانی حکومەت بەماوەیەك دیاری بکرێ کە لە پانزدە رۆژ لە رۆژی جێبەجێکردنی ئەم یاسایە تێپەر نەبێ.

ماددەی سی و دووەم:

کار بەهیچ دەقێك ناکرێ گەر لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆك بێ.

ماددەی سی و سێیەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران ولایەنە پەیوەندارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی سی و چوارەم:

ئەم یاسایە لە رۆژنامەی فەرمی (وەقائیعی کوردستان)دا بلاّودەکرێتەوە و لە 2010/1/1 وە جێبەجێ دەکرێ.

محمد قادر عبدالله

(د. کەمال کەرکووکی)

سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق

تێبینی:ئەم یاسایە بەبریاری ژمارە1ی سالی 2010 لەلایەن بەریز سەرۆکی هەرێمی کوردستانەوە دەرچوێنرا